

Sygn. akt *I ACa 637/15*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga

Sędziowie: SA Jan Futro

SA Bogdan Wysocki /spr./

Protokolant: st.sekr.sąd. Sylwia Stefańska

po rozpoznaniu w dniu 12 listopada 2015 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **P. C. (1)**

przeciwko **P. O.**

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 12 lutego 2015 r. sygn. akt I C 768/14

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.700 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

Jan Futro Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga Bogdan Wysocki

--	--	--

Sygn. akt I ACa 637/15

UZASADNIENIE

Powód P. C. (1) wniósł pozew przeciwko **pozwanemu P. O.** o pozbawienie w całości wykonalności tytułu wykonawczego – tj. nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Legnicy w dniu 08 stycznia 2010 r. sygn. akt: I Nc 2/2010, uprawniającego do egzekucji względem powoda w zakresie punktu I nakazu do kwoty 147.642,50 zł na rzecz pozwanego, na którego w tym zakresie przeszło uprawnienie wierzyciela S. W. wraz z klauzulą wykonalności nadaną w dniu 30 lipca 2013 r. oraz o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów postępowania, według norm przepisanych.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 12 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu pozbawił wykonalności w całości tytuł wykonawczy - prawomocny nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydany przez Sąd Okręgowy w Legnicy w dniu 8 stycznia 2010 r. w sprawie o sygn. akt I Nc 2/2010, uprawniający do egzekucji względem powoda P. C. (1) w zakresie punktu I nakazu zapłaty do kwoty 147.642,50 zł na rzecz pozwanego P. O., na którego w tym zakresie przeszło uprawnienie wierzyciela S. W. na podstawie nadanej w dniu 30 lipca 2013r. przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu klauzuli wykonalności (pkt 1), kosztami procesu obciążył pozwanego (pkt 2).

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia i wnioski.

8 stycznia 2010 r. Sąd Okręgowy w Legnicy, w postępowaniu nakazowym, na skutek pozwu wniesionego 30 grudnia 2009 r. przez S. W. nakazał pozwanemu P. C. (1), aby zapłacił na rzecz powoda kwotę 150.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 30 grudnia 2009 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 5.492 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. W związku z wniesieniem przez P. C. (2) zarzutów od nakazu zapłaty, w dniu 27 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu po rozpoznaniu sprawy z powództwa S. W. przeciwko P. C. (1) o zapłatę uchylił nakaz zapłaty wydany przez Sąd Okręgowy w Legnicy dnia 8 stycznia 2010 r., oddalając równocześnie powództwo i zasądzając od powoda na rzecz pozwanego kwotę 9.242 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Na skutek apelacji S. W., Sąd Apelacyjny w Poznaniu, dnia 20 grudnia 2012 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 27 kwietnia 2012 r. i nakaz zapłaty wydany przez Sąd Okręgowy w Legnicy utrzymał w mocy, zasądzając ponadto od pozwanego na rzecz powoda 10.200 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

Powód P. C. (1) wniósł skargę kasacyjną od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 20 grudnia 2012 r. Postanowieniem z dnia 11 kwietnia 2014 r. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.700 zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

W dniu 21 maja 2012r. S. W. – jako cedent (zbywca) i P. O. – jako cesjonariusz (nabywca), zawarli umowę przysługujących zbywcy cesji wierzytelności:

- wobec P. C. (1), z tytułu zwrotu nienależnego świadczenia, co do której to wierzytelności toczyło się postępowanie sądowe w sprawie XII C 2233/10 – do kwoty 147.642,50 zł,
- wobec Z. M., z tytułu zwrotu nienależnego świadczenia, co do której to wierzytelności toczyło się postępowanie sądowe w sprawie XII C 534/10 – do kwoty 150.000 zł,
- wobec M. K., z tytułu nienależnego świadczenia stwierdzonego nakazem zapłaty z dnia 1.02.2010 r., sygn. akt XII Nc 2/2010/15 w łącznej kwocie 160.008,95 zł oraz z tytułu wynagrodzenia za sporządzenie dokumentacji projektowej, stwierdzonej notarialnym oświadczeniem o poddaniu się egzekucji zaopatrzoną w klauzulę wykonalności w sprawie II Co 3933/09 – w łącznej kwocie 48.810,96 zł.

Cena nabycia ww. wierzytelności wynosiła 10% ich wartości tj. kwotę 50.646,24 zł. Pozwany zgłosił zawarcie ww. umowy do właściwego urzędu skarbowego i uiścił należny podatek od czynności cywilnoprawnych.

S. W., wniósł o nadanie, na swoją rzecz, klauzuli wykonalności nakazowi zapłaty z dnia 8 stycznia 2010r., sygn. akt I Nc 2/2010. Sąd Apelacyjny w Poznaniu, postanowieniem z dnia 16 stycznia 2013 r., nadał prawomocnemu nakazowi zapłaty wydanemu w ww. sprawie przez Sąd Okręgowy w Legnicy klauzulę wykonalności uprawniającą do egzekucji w całości.

Równocześnie pomiędzy P. C. (1), a S. W. toczył się inny proces cywilny. Wyrokiem z dnia 26 września 2012 r., w sprawie o sygn. akt: I C 1586/11, Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził od pozwanego S. W. na rzecz powoda P. C. (3)

kwotę 302.357,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 lutego 2011 r. S. W. wniósł apelację od ww. orzeczenia, jednak wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 6 czerwca 2013 r., sygn. akt: I ACa 360/13, jego apelacja została oddalona. W dniu 5 października 2013 r. S. W. wniósł skargę kasacyjną od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 06 czerwca 2013 r. Postanowieniem z dnia 4 lipca 2014r., w sprawie II CSK 33/14 Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargę kasacyjną pozwanego S. W. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 6 czerwca 2013 r.

Pismem z dnia 02 stycznia 2013 r. P. C. (1) zwrócił się do pełnomocników S. W. z propozycją powstrzymania się od egzekucyjnego dochodzenia kwoty 150.000 zł i roszczeń ubocznych do czasu zakończenia postępowań sądowych w sprawach pomiędzy stronami. W piśmie tym P. C. (1) wskazał, że w sytuacji, gdyby wyroki obecnie zapadłe utrzymane zostały w mocy, zasadnym byłoby rozliczenie wzajemnych należności między stronami poprzez potrącenie. W piśmie znalazła się również informacja, że jeżeli pomiędzy stronami nie zostanie wypracowane porozumienie, P. C. (1) złoży oświadczenie o potrąceniu wzajemnych należności z zastrzeżeniem zwrotu, gdyż własne zobowiązanie traktuje jako ewentualne.

W związku z brakiem odpowiedzi na powyższą korespondencję, P. C. (1) w dniu 24 stycznia 2013 r., skierował do S. W. pismo, w którym wskazał, że w związku ze złożeniem przez ww. adresata wnioskiem o nadanie nakazowi z dnia 8 stycznia 2010 r. klauzuli wykonalności, dla zapobieżenia skutkom przymusu ewentualnej egzekucji, oświadcza, że potrąca należność S. W. w kwocie 150.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 30 grudnia 2009 r. (stwierdzoną nakazem zapłaty Sądu Okręgowego w Legnicy) z własną należnością względem S. W. w kwocie 302.357,50 zł (stwierdzoną wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 26 września 2012 r.), należną od dnia 20.02.2011 r. Powód wskazał, że potrącenie następuje ze skutkiem na dzień 20.02.2011 r., przy czym wierzytelność S. W., podlegająca potrąceniu, stanowi kwotę 150.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 30.12.2009 r. do dnia 20.02.2011 r. tj. kwotą 22.385 zł.

P. C. (1) zaznaczył również, że jeżeli z jakichkolwiek przyczyn dojdzie do wzruszenia wyroku będącego podstawą obowiązku zapłaty po jego stronie, domagać się będzie zwrotu rozliczonych poprzez potrącenie kwot. Z uwagi na to rozliczenie miało być traktowane jako zapłata dokonana z zastrzeżeniem zwrotu.

Oświadczenie to zostało osobiście odebrane przez S. W. w dniu 8 lutego 2013 r.

Dnia 14 lutego 2013 r. S. W. złożył odpowiedź na oświadczenie o potrąceniu, kwestionując fakt istnienia wierzytelności mogącej być przedmiotem potrącenia, a także wskazując, że ewentualna wierzytelność P. C. (1) względem niego nie jest wymagalna.

Wobec uprawomocnienia się, w dniu 6 czerwca 2013r. wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 26 września 2012 r., w sprawie o sygn. akt: I C 1586/11 i uzyskaniem tytułu wykonawczego, powód wniósł do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu o wszczęcie postępowania egzekucyjnego przeciwko S. W.. Do dnia 17 czerwca 2014r. w postępowaniu tym (KM 1902/13) od dłużnika nie wyegzekwowano żadnej kwoty.

W dniu 23 lipca 2013 r. P. O. złożył wniosek o nadanie klauzuli wykonalności z zaznaczeniem przejęcia uprawnień przez nowego wierzyciela. Do wniosku dołączył umowę cesji wierzytelności pomiędzy S. W., a P. O. z dnia 21 maja 2012 r. Dnia 30 lipca 2013r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu, nadał nakazowi zapłaty z dnia 8 stycznia 2010 r., sygn. akt I Nc 2/2010, klauzulę wykonalności, stwierdzając, że tytuł ten uprawnia do egzekucji w zakresie punktu I do kwoty 147.642,50 zł na rzecz P. O., na którego w tym zakresie przeszło uprawnienie wierzyciela S. W..

Na podstawie ww. tytułu wykonawczego, pozwany P. O., w sierpniu 2013 r., wszczął przeciwko powodowi postępowanie egzekucyjne, w sprawie Km 1785/13 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu.

W dniu 24 września 2013r. komornik, w sprawie Km 1785/13, dokonał zajęcia wierzytelności przysługujących P. C. (1) w sprawie o sygn. akt KM 1902/13.

S. W., pismem z dnia 20 sierpnia 2013 r. zawiadomił P. C. (1) o przelewie przysługującej mu wobec powoda wierzytelności z tytułu zwrotu nienależnego świadczenia, na rzecz P. O..

W odpowiedzi na powyższe, pismem z dnia 16 września 2013 r., P. C. (1) zakwestionował skuteczność przelewu wierzytelności oraz domagał się natychmiastowego wycofania złożonych już wcześniej przez P. O. wniosków o egzekucję ze swojego majątku. P. C. (1) wskazywał, że swoje zobowiązanie względem S. W. potrącił ze zobowiązaniem wzajemnym S. W. względem niego.

P. C. (1) wniósł o udzielenie zabezpieczenia, przed wszczęciem postępowania, a Sąd Okręgowy w Poznaniu, postanowieniem z dnia 10 października 2013 r. (sygn. akt I Co 200/13) udzielił mu zabezpieczenia poprzez zawieszenie postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań – Grunwald i Jeżyce w Poznaniu w sprawie Km 1785/2013r. i wyznaczając termin 14 dniowy do wytoczenia powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności tj. nakazu zapłaty z dnia 8 stycznia 2010r. w sprawie I Nc 2/2010 zaopatrzonego w klauzulę wykonalności. W toku tego postępowania nie została wyegzekwowana żadna kwota.

W toku niniejszego sporu, wobec podnoszonych przez pozwanego zarzutów odnośnie braku skuteczności dokonanego w dniu 8 lutego 2013 r., przez powoda wobec S. W., potrącenia wzajemnych wierzytelności oraz wobec faktu nieprzyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej powoda w sprawie o sygn. akt I ACa 960/12 powód w dniu 23 maja 2014 r. skierował do S. W. oświadczenie, że dla usunięcia zgłoszonych wątpliwości Pana P. O. co do stosunku powoda do dokonanego pismem z dnia 24 stycznia 2013r. potrącenia, uznaje je za bezwarunkowe i skuteczne.

W dniu 2 listopada 2010r. (rep. A 14. (...)) przed notariuszem A. S., pomiędzy J. D. a S. W. została zawarta umowy sprzedaży na rzecz tego ostatniego udziału w wysokości 320/15.360 części we własności zabudowanej nieruchomości, położonej w P. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. prowadzi kw (...) za cenę 150.000 zł.

W dniu 28 lutego 2011 r. pomiędzy S. W. a P. O. została sporządzona, w zwykłej formie pisemnej, przedwstępna umowa sprzedaży przysługującego S. W. udziału w wysokości 320/15.360 części we własności zabudowanej nieruchomości, położonej w P. przy ul. (...) na rzecz pozwanego za cenę 300.000 zł w terminie do dnia 31 grudnia 2015r. Obecnie przed Sądem Rejonowym toczy się postępowanie o zniesienie współwłasności nieruchomości położonej w P. przy ul. (...).

W ocenie Sądu Okręgowego w świetle dokonanych ustaleń faktycznych powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Powód uzasadniając swoje powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności (art. 840 § 1 k.p.c.) przede wszystkim podnosił, że objęta spornym tytułem wierzytelność wygasła wobec dokonania przez niego potrącenia tej wierzytelności z wierzytelnością przysługującą powodowi wobec S. W., a wynikającą z prawomocnego w dniu 6 czerwca 2013r. wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 26 września 2012 r., w sprawie o sygn. akt: I C 1586/11.

W rozpoznawanej sprawie powód, pismem z dnia 24 stycznia 2013 r., skutecznie doręczonym w dniu 8 lutego 2013 r., złożył S. W. oświadczenie, że potrąca należność S. W. w kwocie 150.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 30 grudnia 2009 r. (stwierdzoną nakazem zapłaty Sądu Okręgowego w Legnicy) z własną należnością względem S. W. w kwocie 302.357,50 zł (stwierdzoną wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 26 września 2012r.), należną od dnia 20.02.2011 r.

Bezspornym jest, że powód i S. W. na dzień 8 lutego 2013 r., tj. złożenia oświadczenia o potrąceniu byli wobec siebie wierzycielami i dłużnikami. Ponadto obie z ww. wierzytelności, na dzień dokonania ww. potrącenia były wymagalne: wierzytelność S. W. wobec powoda w dniu 30 grudnia 2009 r., a wierzytelność powoda wobec S. W. – w dniu 21 lutego 2011 r., co wynika z treści nakazu zapłaty z dnia 8 stycznia 2010 r. i treści wyroku z dnia 26 września 2012 r. Od tych bowiem dat sądy zasądziły odsetki ustawowe z tytułu opóźnienia w płatności spornych kwot. Odsetki takie zaś, w myśl art. 455 k.c. w zw. z art. 481 § 1 k.c., przysługują od daty wymagalności wierzytelności. Nie ma już przy tym istotnego znaczenia, że wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu w sprawie o sygn. akt I C 1586/11 uprawomocnił się w dniu 6 czerwca 2013r., a więc już po złożeniu oświadczenia o potrąceniu.

Wprawdzie oświadczenie o potrąceniu staje się skuteczne dopiero z chwilą, gdy doszło do adresata w taki sposób, że ten mógł zapoznać się z jego treścią (8 lutego 2013 r.), ale ma ono moc wsteczną od chwili, gdy potrącenie stało się możliwe (20 lutego 2011 r.). Wyroki w ww. sprawach miały zaś deklaratoryjny (stwierdzający), a nie konstytutywny charakter.

Jako, że w ww. dacie wierzytelność powoda wobec S. W. wynosiła 302.357,50 zł, a wierzytelność przeciwna 177.877 zł (150.000 zł tytułem należności głównej + 5.492 zł tytułem kosztów procesu + 22.385 zł tytułem odsetek ustawowych od kwoty 150.000 zł od dnia 30.12.2009r. do dnia 20.02.2011r.), wierzytelności te umorzyły się nawzajem do wysokości niższej tj. do kwoty 124.480,50 zł przysługującej powodowi względem S. W..

Należy całkowicie odrzucić zarzuty pozwanego, że ww. oświadczenie o potrąceniu nie było bezwarunkowe i stanowcze tylko z tego względu, że powód jednocześnie kwestionował przysługującą S. W. wierzytelność z nakazu zapłaty z dnia 8 stycznia 2010r. w sprawie I Nc 2/2010, decydując się na wniesienie skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie I ACa 960/12. Odróżnić bowiem należy prawną możliwość wniesienia skargi kasacyjnej od prawomocnego wyroku stwierdzającego istnienie danej wierzytelności, od faktycznego jej istnienia (przysługiwania). Tylko ta ostatnia okoliczność ma decydujące znaczenie dla skuteczności potrącenia.

Powód zaś w piśmie z dnia 24 stycznia 2013 r., zaznaczył również, że jeżeli z jakichkolwiek przyczyn dojdzie do wzruszenia wyroku będącego podstawą obowiązku zapłaty po jego stronie, domagać się będzie zwrotu rozliczonych poprzez potrącenie kwot. Z uwagi na to rozliczenie miało być traktowane jako zapłata dokonana z zastrzeżeniem zwrotu.

Ww. oświadczenie powoda również nie świadczy o jakiegokolwiek warunkowości potrącenia. Powód chciał w ten sposób uniknąć tego, że w razie wzruszenia wyroku z dnia 20 grudnia 2012 r. i w konsekwencji uznania jego świadczenia (poprzez dokonane potrącenie) jako nienależnego (art. 410 § 2 k.c.), zostanie on pozbawiony możliwości dochodzenia od S. W. pełnej kwoty wierzytelności przysługującej mu na mocy wyroku z dnia 26 września 2012r. Zgodnie bowiem z art. 411 pkt. 1 k.c. nie można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do tego świadczenia zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu. Aby uniknąć powyższego, powód w oświadczeniu o potrąceniu stwierdził, że przedmiotowe rozliczenie ma być traktowane jako zapłata dokonana z zastrzeżeniem zwrotu.

Wobec tego uznać należy, że powód skutecznie dokonał potrącenia wzajemnych z S. W. wierzytelności w dniu 8 lutego 2013 r.

W tej sytuacji nie miało już znaczenia dla sprawy to, że powód w dniu 23 maja 2014 r. skierował do S. W. oświadczenie, że dla usunięcia zgłoszonych wątpliwości Pana P. O. co do stosunku powoda do dokonanego pismem z dnia 24 stycznia 2013r. potrącenia, uznaje je za bezwarunkowe i skuteczne.

W dalszej kolejności należało zatem rozstrzygnąć czy ww. potrącenie odniosło skutek materialnoprawny, wobec nabywcy wierzytelności – pozwanego P. O. w postaci wygaśnięcia wierzytelności wynikającej z nakazu zapłaty z dnia 8 stycznia 2010 r. w sprawie I C 2/2010, a nabytej na podstawie umowy cesji z dnia 21 maja 2012r. do kwoty 147.642,50 zł.

Zawarcie umowy cesji wierzytelności z dnia 21 maja 2012 r. pomiędzy S. W. – cedentem a P. O. – cesjonariuszem, znajdowało oparcie w treści art. 509 § 1 k.c., zgodnie z którym wierzyciel może bez zgody dłużnika przenieść wierzytelność na osobę trzecią (przelew), chyba że sprzeciwiałoby się to ustawie, zastrzeżeniu umownemu albo właściwości zobowiązania. Wraz z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa, w szczególności roszczenie o zaległe odsetki (§ 2 art. 509 kc). W niniejszej sprawie powód nie zarzucał, żeby zawarcie umowy cesji nie było dopuszczalne w świetle ww. przepisu.

Bezspornym jest, że powód dowiedział się o zbyciu wierzytelności w sierpniu 2013 r., kiedy to doręczono mu odpis wniosku pozwanego z dnia 23 lipca 2013 r. o nadanie nakazowi zapłaty z dnia 8 stycznia 2010 r. klauzuli wykonalności. Dodatkowo, o cesji powód został powiadomiony przez cedenta, pismem z dnia 20 sierpnia 2013 r. Niewątpliwie zatem powód dowiedział się o ww. przelewie już kilka miesięcy po tym, jak złożył cedentowi skuteczne oświadczenie o dokonaniu potrącenia.

Dłużnikowi przysługują przeciwko nabywcy wierzytelności wszelkie zarzuty, które miał przeciwko zbywcy w chwili powzięcia wiadomości o przelewie (art. 513 § 1 k.c.).

Zarzutami dłużnika są wszelkie środki obrony, które mogą być przez niego zastosowane zarówno poza procesem, jak w procesie, a które wpływają na istnienie, zakres albo skuteczność cedowanej wierzytelności. Zarzuty, które dłużnik miał przeciwko zbywcy wierzytelności (cedentowi) w chwili uzyskania wiadomości o przelewie, obejmują: zarzuty, które powstały przeciwko dawnemu wierzycielowi do chwili przelewu oraz zarzuty wynikające z okoliczności, które miały miejsce między zawarciem umowy powodującej przelew a chwilą powzięcia przez dłużnika wiadomości o cesji.

Powód ponosił wobec pozwanego zarzut skutecznego potrącenia wierzytelności dokonanego względem cedenta przed zawiadomieniem go o cesji.

Do takiej sytuacji znajduje zastosowanie dyspozycja art. 512 k.c., zgodnie z którym dopóki zbywca nie zawiadomił dłużnika o przelewie, spełnienie świadczenia do rąk poprzedniego wierzyciela ma skutek względem nabywcy, chyba że w chwili spełnienia świadczenia dłużnik wiedział o przelewie. Regulację art. 512 zd. 1 k.c. stosuje się odpowiednio do innych czynności prawnych dokonanych między dłużnikiem a cedentem (art. 512 zdanie drugie k.c.), a zatem do wszelkich czynności prawnych, które wywierają wpływ na istnienie, treść, zakres i trwałość długu. Czynnościami o wskazanym znaczeniu prawnym są przede wszystkim zwolnienie z długu, prolongata terminu spełnienia świadczenia, zmiana wysokości i miejsca spełnienia świadczenia, potrącenie umowne między cedentem a dłużnikiem, rozwiązanie umownego stosunku zobowiązaniowego, odnowienie, zmiana oprocentowania kredytu itp. Ochrona prawna dłużnika przewidziana w art. 512 k.c. kończy się w chwili zawiadomienia go przez cedenta o przelewie lub w momencie powzięcia przez dłużnika wiadomości o przelewie z jakiegokolwiek innego źródła (por. Grzegorz Kozieł, Komentarz do art. 512 i 513 kc, publ. w Systemie Informacji Prawnej Lex, tak też E. Łętowska (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 915; W. Czachórski, Zobowiązania, 2007, s. 398).

Zważywszy zatem na fakt, że powód w dniu 8 lutego 2013 r. dokonał wobec cedenta S. W. skutecznego potrącenia wzajemnych wierzytelności oraz na fakt, że cesji wierzytelności z dnia 21 maja 2012r. dowiedział się dopiero w sierpniu 2013 r., stwierdzić należy, że powód skutecznie podniósł wobec pozwanego w niniejszej sprawie zarzut wygaśnięcia wierzytelności nabytej przez P. O..

Nie miało zatem już znaczenia w sprawie złożone przez powoda oświadczenie o potrąceniu w piśmie z dnia 12 lutego 2015 r., doręczone pozwanemu na rozprawie.

W konsekwencji powyższego uznać należy, że powód wykazał, że po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego wygasło zobowiązanie wynikające ze spornego nakazu zapłaty. Należność z tego tytułu nie została wyegzekwowana od powoda. Mając to na względzie, Sąd na podstawie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. pozbawił wykonalności w całości tytuł wykonawczy – prawomocny nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydany przez Sąd Okręgowy w Legnicy w dniu 8 stycznia 2010 r. w sprawie o sygn. akt I Nc 2/2010, uprawniający do egzekucji względem powoda P. C. (1) w zakresie punktu I nakazu zapłaty do kwoty 147.642,50 zł na rzecz pozwanego P. O., na którego w tym zakresie przeszło uprawnienie wierzyciela S. W. na podstawie nadanej w dniu 30 lipca 2013 r. przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu klauzuli wykonalności.

Powód zarzucał również, że umowa przelewu wierzytelności z dnia 21 maja 2012 r. była pozorna i również na tej podstawie wnosił o pozbawienie ww. tytułu wykonawczego wykonalności na podstawie art. 840 § 1 pkt. 1 kpc, przecząc zdarzeniu, na którym oparto wydanie na rzecz pozwanego klauzulę wykonalności.

W myśl art. 83 § 1 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Jeżeli oświadczenie takie zostało złożone dla ukrycia innej czynności prawnej, ważność oświadczenia ocenia się według właściwości tej czynności.

W doktrynie wskazuje się, że zasadniczą cechą pozorności czynności prawnej jest brak w ogóle zamiaru wywołania skutków prawnych albo chęć wywołania innych skutków, niż wynikają ze złożonego oświadczenia woli. O pozorności umowy decyduje się na podstawie analizy całokształtu okoliczności, w jakich była zawarta. Badając wolę stron, Sąd winien uwzględnić nie tylko wszystkie okoliczności istniejące w chwili składania oświadczenia woli, lecz także okoliczności poprzedzające ten moment, jak i występujące później, jeżeli mogą wskazywać na rzeczywistą wolę stron (tak B. Lewaszkiewicz-Petrykowska, Komentarz do art. 83 k.c., publ. Lex).

Należy przychylić się do stanowiska powoda, że w okolicznościach sprawy, umowa z dnia 21 maja 2012 r. cesji spornej wierzytelności została zawarta pomiędzy S. W. a P. O. jedynie dla pozorów. O braku faktycznej woli przelewu na rzecz pozwanego wierzytelności stwierdzonej nakazem zapłaty z dnia 8 stycznia 2010 r. w sprawie I Nc 2/2010 Sądu Okręgowego w Legnicy, świadczą następujące okoliczności faktyczne:

- pomimo zawarcia umowy cesji w dniu 21 maja 2012 r., a więc kilka miesięcy przed uprawomocnieniem się tytułu egzekucyjnego w sprawie XII C 2233/2010 (I Nc 2/2010), żadna ze stron tej umowy nie zawiadamia powoda o tym fakcie. Nadto nabywca wierzytelności P. O. nigdy nie wzywał osobiście powoda do zapłaty należności - dopiero w toku postępowania egzekucyjnego w sprawie KM 1785/2013 komornik, w dniu 14 sierpnia 2013 r. kieruje takie wezwanie;
- zbywca S. W., choć umowa cesji zawarta została w maju 2012 r., to w połowie stycznia 2013 r. uzyskuje na swoją rzecz klauzulę wykonalności na nakaz zapłaty z dnia 8 stycznia 2010 r. w sprawie I Nc 2/2010 Sądu Okręgowego w Legnicy, pomimo zatem przelewu wierzytelności, nadal to on wykonuje swoje uprawnienia związane z jej dochodzeniem;
- pozwany P. O. wnosi o nadanie spornemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności na swoją rzecz 23 lipca 2013 r. (uzyskując tytuł wykonawczy w dniu 30 lipca 2013 r.), a więc dopiero po uprawomocnieniu się wyroku w sprawie IC 1586/11 i po wszczęciu przez powoda na podstawie tego tytułu postępowania egzekucyjnego przeciwko S. W. (sygn. akt KM 1902/13),
- po uzyskaniu ww. tytułu wykonawczego, pozwany niezwłocznie składa wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec powoda, co następuje w połowie sierpnia 2013 r., zaś we wrześniu 2013 r. następuje zajęcie wierzytelności powoda egzekwowanych w sprawie KM 1902/13 od S. W.;
- S. W. zawiadamia powoda o cesji wierzytelności pismem z dnia 20 sierpnia 2013 r., tj. wtedy, gdy już została wszczęta egzekucja i dokonane zajęcie nieruchomości P. C. (1) w sprawie KM Km 1785/13 z wniosku pozwanego.

Powyższe okoliczności wskazują, że S. W. – pomimo formalnego zawarcia umowy cesji wierzytelności w maju 2012 r. - do początku 2013 r. nadal podejmował czynności procesowe w sprawie XII C 2233/10, w szczególności wniósł o nadanie nakazowi zapłaty klauzuli wykonalności na swoją rzecz, z czego należy wywodzić, że nadal czuł się wierzycielem powoda. Z zestawienia ww. faktów można wywodzić, że pozwany P. C. (1) i S. W. porozumiewali się ze sobą w związku z ww. toczącym się postępowaniami, a pozwany podejmował kroki prawne wobec powoda jakie były korzystne z punktu widzenia S. W.. Tak długo bowiem jak P. C. (1) nie wszczął egzekucji wobec S. W., to strony umowy z dnia 21 maja 2012 r. nie ujawniały faktu jej zawarcia. Powyższe wskazuje, że zgodną wolą i zamiarem stron i celem umowy cesji nie było faktyczne przeniesienie wierzytelności na rzecz pozwanego, ale takie pozorne ukształtowanie stosunków prawnych między S. W. a powodem, które pozwoliłoby temu ostatniemu na zrealizowanie swojej wierzytelności wobec powoda wynikającej z nakazu zapłaty z dnia 8 stycznia 2010 r., a jednocześnie, które umożliwi (w razie powstania takiego faktu) zablokowanie powodowi skutecznej egzekucji wobec S. W. (co faktycznie

nastąpiło we wrześniu 2013r. poprzez zajęcie przez pozwanego wierzytelności powoda wobec S. W. egzekwowanej w sprawie KM 1902/2013). Nie ma też wątpliwości, że obie strony umowy cesji akceptowały taki stan rzeczy.

Na pozorność umowy cesji z 21 maja 2012 r. wskazuje również fakt, że pozwany nie kojarzył nawet nazwisk pozostałych dłużników S. W., a wobec których rzekomo nabył od niego wierzytelności (tj. M. K. oraz Z. M.).

Skoro zatem oświadczenia woli stron zawarte w umowie cesji z dnia 21 maja 2012 r. zostały złożone jedynie dla pozoru (tj. dla stworzenia pozoru przeniesienia spornej wierzytelności na pozwanego), w myśl art. 83 § 1 k.c. objęte są one sankcją nieważności.

Powód, również i w tej sytuacji skutecznie zaprzeczył zdarzeniu, na którym oparto nadanie klauzuli wykonalności na rzecz pozwanego. Mając to na względzie stwierdzić należało, że powództwo podlegało uwzględnieniu również w oparciu o treść art. 840 § 1 pkt. 1 k.p.c.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 99 k.p.c.

Apelację od wyroku złożył pozwany, zaskarżył go w całości. Pozwany zarzucał orzeczeniu:

- naruszenie art. 499 k.c. w związku z art. 60 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że oświadczenie powoda o potrąceniu nie zostało złożone warunkowo;
- naruszenie art. 65 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i dokonanie wykładni oświadczenia o potrąceniu złożonego przez powoda, w sposób odmienny niż wynika to z treści samego oświadczenia i towarzyszących w chwili jego składania oraz następnie okoliczności;
- naruszenie art. 89 k.c. w z w. z art. 60 k.c. poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji przyjęcie, że oświadczenie powoda o potrąceniu nie zostało złożone warunkowo;
- sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, mającą wpływ na treść przedmiotowego orzeczenia, polegającą na nieuzasadnionym przyjęciu, że: oświadczenie powoda o potrąceniu wierzytelności nie zostało złożone pod warunkiem; nieuzasadnionym przyjęciu, że umowa cesji miała charakter pozorny;
- naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy - art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i w konsekwencji nieuzasadnione uznanie, że za wiarygodne zeznania powoda;
- naruszenie przepisów postępowania tj. art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 99 k.p.c. poprzez niewłaściwe rozstrzygnięcie o kosztach procesu i obciążenie pozwanego tymi kosztami ponad miarę.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania za obie instancje, ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania i pozostawienie temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za I i II Instancję.

Powód wniósł o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

Ustalenia faktyczne sądu I instancji nie budzą wątpliwości i stąd Sąd Apelacyjny przyjmuje je za podstawę własnego rozstrzygnięcia.

Zostały one poczynione w oparciu o wszechstronne rozważenie całego zebranego w sprawie materiału dowodowego, którego ocena, przeprowadzona w pisemnym uzasadnieniu wyroku, jest pełna, zgodna zasadami logiki i doświadczenia życiowego.

W tej sytuacji o naruszeniu przepisu art. 233 § 1 kpc nie mogło być mowy.

Skarżący zresztą w sposób czytelny nie podważa któregokolwiek z konkretnych ustaleń faktycznych.

Natomiast analiza zarzutów zawartych w punktach 4-6 części wstępnej apelacji prowadzi do wniosku, że intencją pozwanego jest w istocie zakwestionowanie prawidłowości przeprowadzonego przez sąd procesu subsumcji ustalonego stanu faktycznego pod przepisy prawa materialnego, w szczególności wskazywane w apelacji przepisy art. 499 kc, art. 60 kc, art. 65 kc, art. 89 kc, a także art. 83 kc.

Zarzuty te, jak i pozostała argumentacja środka zaskarżenia nie zasługiwały na uwzględnienie.

Dowolna i oderwana od rzeczywistości jest przeprowadzana przez skarżącego wykładnia oświadczenia powoda z dnia 24 stycznia 2013r. (k. 52) o potrąceniu jego wzajemnych wierzytelności, w świetle której czynność ta miałaby być dokonana pod warunkiem, o jakim mowa w art. 89 kc.

Przeciwnie, z oświadczenia tego wynika *expressis verbis*, że powód dokonuje potrącenia nie pod warunkiem, ale z zastrzeżeniem zwrotu potrącanego własnego świadczenia, na wypadek, gdyby wzajemne świadczenie pozwanego okazało się nienależne (por. art. 411 pkt. 1 kc).

Natomiast ewidentnie z oświadczenia tego wynikała wola niezwłocznego umorzenia obu wzajemnych wierzytelności.

Bez znaczenia w tej sytuacji dla skuteczności tej czynności był subiektywny stosunek powoda do wzajemnego świadczenia pozwanego, w szczególności podejmowanie próby wzruszenia prawomocnego wyroku sądu, zasądzającego tą należność.

Oznacza to, że po wydaniu tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Okręgowy w Legnicy w sprawie I Nc 2/10, utrzymanego w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 20 grudnia 2012r. w spr. I ACa 960/12, doszło do umorzenia wierzytelności przysługującej cedentowi, objętej tymi orzeczeniami, na skutek potrącenia z wzajemną wierzytelnością powoda, wynikającą z wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 26 września 2012r. w spr. I C 1586/11 (art. 498 § 2 kc).

Istnienie obu tych wierzytelności i ich rozmiary nie mogły przy tym budzić wątpliwości, jako że zostały one stwierdzone prawomocnymi orzeczeniami sądów (art. 365 § 1 kpc).

Wymieniona czynność była przy tym skuteczna wobec pozwanego jako nabywcy wierzytelności, skoro dokonana została przed zawiadomieniem powoda, jako dłużnika, o umowie cesji wierzytelności zawartej między S. W. a pozwanym w dniu 21 maja 2012r (art. 512 kc, por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2001r w spr. V CKN 1537/00, OSNC, z. 9 z 2013r., poz. 113).

W tym stanie rzeczy prawidłowo przyjął Sąd Okręgowy, że zaistniała przesłanka do pozbawienia wykonalności wskazanego w pozwie tytułu wykonawczego na podstawie art. 840 § 1 pkt. 2 kpc, a to z uwagi na wygaśnięcie zobowiązania objętego tym tytułem.

Oznacza to zarazem, że drugorzędne znaczenie w sprawie miała okoliczność, czy umowa cesji z dnia 21 maja 2012r. miała cechy czynności pozornej w rozumieniu przepisu art. 83 § 1 kc i czy w związku z tym pozwanemu w ogóle przysługują prawa wierzyciela.

Niemniej, argumentacja w tym zakresie, przywołana przez sąd w pisemnym uzasadnieniu wyroku, zasługuje na pełną aprobatę, co zwalnia z potrzeby ponownego jej przytaczania.

Uzupełniając w tym zakresie wywody sądu I instancji należy dodatkowo wskazać, iż na pozorność wspomnianego przelewu wskazuje sama treść postanowień umowy cesji, które są absurdalne z punktu widzenia interesów ekonomicznych cedenta.

Mianowicie wynika z nich z jednej strony, że zbycie wierzytelności następuje za cenę stanowiącą jedynie 10% ich wartości, a z drugiej, że cena ta zostanie zapłacona cedentowi przez nabywcę wyłącznie w przypadku ściągnięcia tej wierzytelności od dłużnika.

W ten sposób zbywca pozbywał się 90 % wierzytelności, nie uzyskując w zamian żadnego ekwiwalentu ekonomicznego ani jakiegokolwiek praktycznej korzyści.

Natomiast dla takiej oceny prawnej omawianej czynności nie ma decydującego znaczenia, czy została ona ujawniona wobec organów podatkowych oraz czy zostały w związku z tym uiszczone wymagane należności publicznoprawne.

Z istoty czynności o charakterze pozornym wynika, że jej strony dążą zwykle do ukrycia rzeczywistej jej treści także przez podejmowanie dodatkowych działań kamuflujących, również przy wykorzystaniu różnych instytucji prawa publicznego.

Wbrew zarzutom apelacji sąd I instancji w czytelny sposób uzasadnił też rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu.

Z tych przyczyn na podstawie art. 385 kpc Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie 1 sentencji wyroku.

O należnych stronie powodowej kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym orzeczono (punkt 2 wyroku) na podstawie przepisów art. 98 § 1 i 3 kpc oraz art. 99 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc, przy uwzględnieniu minimalnej stawki wynagrodzenia radcy prawnego w postępowaniu przed sądem apelacyjnym.

Bogdan Wysocki Jan Futro Małgorzata M.-T.